

NKÜ HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

SİNEMA ESERİ SAHİPLERİ BİRLİĞİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Arş. Gör. Zülal TUNÇEL *

ÖZ

Sinema eserleri nitelikleri gereği çok sayıda kişinin katkısıyla meydana gelmektedir. Sinema eserine katkıda bulunan kişilerden yalnızca yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı, diyalog yazarı ve canlandırma tekniğiyle meydana getirilmiş eserlerde animatör eser sahibi olarak kabul edilmiştir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 8. maddesinin 3. fıkrasında söz konusu kişilerin sinema eserinin birlikte sahibi olduğu ifade edilmiştir. Ancak Kanun'da sinema eseri sahipleri birliğinin hukuki niteliği açıkça düzenlenmemiştir. Birlikte eser sahipliğinin müşterek eser sahipliği ve iştirak halinde eser sahipliği olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Doktrinde sinema eseri üzerindeki birliğin, birlikte eser sahipliği türlerinden hangisine dahil olduğu konusunda görüş birliği sağlanabilmiş değildir. Bu birliğin müşterek eser sahipliği niteliğinde olduğunu ileri sürenler olduğu gibi, iştirak halinde eser sahipliği niteliğinde olduğunu ileri sürenler de mevcuttur. Ayrıca sinema eseri sahipleri birliğinin, müşterek eser sahipliği ve iştirak halinde eser sahipliğinin sentezinden oluşan *sui generis* (kendine özgü) bir nitelik arz ettiğini savunan üçüncü bir görüş de bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinema Eseri, Sinema Eseri Sahipliği, Birlikte Eser Sahipliği, Müşterek Eser Sahipliği, İştirak Halinde Eser Sahipliği

* Arş. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku ABD/ Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Fikri Mülkiyet Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı, ztuncel@nku.edu.tr, ORCID 0000-0001-7455-9374

THE LEGAL NATURE OF THE ASSOCIATION OF CINEMATOGRAPHIC WORKS' AUTHORS

*Arş. Gör. Zülal TUNÇEL***

ABSTRACT

Cinematographic works are produced by their nature with the contribution of many people. Only the director, the original music composer, the script writer, the dialogue writer and the animator in the works that are created with the animation technique are accepted as the author. It is regulated in the 3rd paragraph of Article 8 of the Law on Intellectual and Artistic Works No. 5846 that the persons mentioned are the collaborative authors of the cinematographic works. However, the regulation does not clarify the legal status of an association composed by cinematographic works' authors. There are two types of collaborative authorship recognized in Turkish law, these are joint authorship and collective authorship. In the doctrine, there is no consensus on which of the collaborative authorship type corresponds to the cinematographic works' authors association. While there are those who argue that this association is a joint authorship of works, there are also those who argue it is a collective one. There is also a third opinion which claims that the association of cinematographic works' authors has a *sui generis* status, a synthesis of joint and collective authorship.

Key Words: Cinematographic Work, Authorship of Cinematographic Work, Collaborative Authorship, Joint Authorship, Collective Authorship

* Arş. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku ABD/ Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Fikri Mülkiyet Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı, ztuncel@nku.edu.tr, ORCID 0000-0001-7455-9374

Extended Summary

The central term of the Intellectual and Artistic Works Law is work. According to the law, not every intellectual and artistic product is considered a work. Only those products that have the characteristics of their author and are included in one of the categories of science-literature, music, fine art or cinematographic works are considered as a work under the Intellectual and Artistic Works Law. The person who creates a work, in the defined meaning, is called the author of the work. The author holds certain rights and authorities over the work. The work might be created by a single person or by multiple people. In this aspect, a cinematographic work differs from other categories of intellectual and artistic works. In most cases a cinematographic work requires the participation of multiple people because of its nature and complex structure. Thus, article 8/3 of the law numerates the authors of a cinematographic work; the director, the original music composer, the script writer, the dialogue writer, and the animator in cases where the animation technique is used. The article also states that these people are the collaborative authors of a cinematographic work. This statement, however, raises a legal problem, what kind of a collaborative authorship does this collaboration entail? There are two types of collaborative authorships recognized in Turkish law: Joint authorship and collective authorship. However, the law remains silent as to which of these authorships apply to the association created by the authors of a cinematographic work. The determination of the type of the collaborative authorship is significant as it dictates which provisions and articles of the law would be applicable to the association of the authors of a cinematographic work.

In joint authorship, more than one author creates works independently of each other, and then combine these works into one with the will to create a joint work. In this type of authorship, each author has the right to dispose of the part he has created. However, the rights on the whole work must be used jointly.

In the case of collective authorship, multiple authors must create a single work together. Contrary to joint authorship, here, it is not possible to separate the parts that make up the work without spoiling the integrity of the work. An attempt to separate a work of this nature into multiple parts would end up creating pieces that do not have the status of a work, as it is defined in the law, hence, practically destroying the initial work. Ownership rights belong to the association of the collective authors not the authors individually.

In the doctrine, there is no consensus on which of the collaborative authorship type corresponds to cinematographic works' authors association. While there are those who argue that this association is a joint ownership of works, there are also those who argue it is a collective one. There is also the third opinion which claims that an association of cinematographic works' authors has a *sui generis* (specific) status, which is a synthesis of joint and collaborative authorships. According to the first opinion, since a script and an original music can be separated from a film and constitute independent works themselves, it can be argued that the initial work, the film, is the product of a joint authorship and the relevant provisions and articles apply to it. The jurists who argue for the second opinion, claim that a cinematographic work, a film, is the combination of the elements into one integral and specific product rather than different works being put together. Hence, they maintain that the provisions of collective authorship needs to be applied to the cinematographic authorship.

According to the third opinion, which we agree with, the fact that the contributions made to the cinematographic work merge with each other and form an inseparable whole is similar to the collective authorship. On the other hand, the possibility of evaluating a script and an original music independently of a cinematographic work makes it closer to the joint authorship.

For this reason, the collaboration on the cinematographic work should be understood as a *sui generis*. In this collaboration, since all the collaborative authors of the work have a common will to create a film together, each of them should be considered as the author of the whole film. In this regard, unless there is an agreement to the contrary between the collaborative authors of the film, the rights over the film should be exercised together.

GİRİŞ

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun (FSEK)¹ temel kavramı eserdir. Söz konusu Kanunu'na göre meydana getirilen her fikir ve sanat ürünü değil; sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim-edebiyat, musiki, güzel sanat veya sinema eseri kategorilerinden birine dahil olan fikir ve sanat ürünleri eser olarak nitelendirilmektedir (FSEK m. 1/B-a). Bir eseri meydana getiren kişi ise eser sahibi olarak adlandırılmakta ve eser üzerinde birtakım hak ve yetkilere sahip olmaktadır. Eserin tek kişi tarafından meydana getirilmesi halinde eser sahibinin, dolayısıyla eser üzerindeki haklara sahip olan kişinin belirlenmesi nispeten kolaydır. Bu durumda, bir fikri ürünün eser olarak kabul edilmesi için gerekli olan hususiyetin izafe edilebildiği kişi eser sahibi kabul edilir². Bununla birlikte eser, her zaman tek bir kişi tarafından meydana getirilmeyebilir. Eserin birden fazla kişi tarafından meydana getirilmesi halinde birlikte eser sahipliğinden bahsedilir.

Birlikte eser sahipliğinin iki türü bulunmaktadır. Bunlardan ilki FSEK m. 9'da düzenlenen müşterek eser sahipliği, ikincisi m. 10'da düzenlenen iştirak halinde eser sahipliğidir. Bazı yazarlar, bu iki hal dışında sinema eseri sahipliğini de birlikte eser sahipliği başlığı altında incelemektedir. Gerçekten sinema eserlerinin pek çok unsurdan oluşan karmaşık yapıları, bu eserlerin -çoğunlukla- birden fazla kişi tarafından meydana getirilmesini zorunlu kılar³. Nitekim FSEK m. 8/3'te sinema eseri sahiplerinin, eserin "birlikte" sahibi olduğu kabul edilmiştir. Ancak bu birlikteliğin müşterek eser sahipliği niteliğinde mi yoksa iştirak halinde eser sahipliği niteliğinde mi olduğu açık değildir. Bu itibarla çalışmamızda sinema eseri sahipleri birliğinin hukuki niteliği açıklanmaya çalışılacaktır. Sinema eseri sahipliğinin hukuki niteliğinin belirlenebilmesi için, sinema eserlerine ilişkin genel özelliklerin göz önünde bulundurulması faydalı olacaktır. Bu nedenle aşağıda öncelikle sinema eseri ve sinema eseri sahipliği hususlarına genel hatlarıyla değinilecek, ardından birlikte eser sahipliği türleri incelenerek sinema eseri sahipliğinin bu türlerden hangisine dahil olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır. Son olarak sinema eseri sahipleri birliğine uygulanacak hükümler incelenerek çalışma sonuçlandırılacaktır.

¹ Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Kanun Numarası: 5846, Kabul Tarihi 05.12.1951, RG. 13.12.1951, S. 7981

² Mustafa Ateş, Fikri Hukukta Eser Sahipliği (2. baskı, Adalet Yayınevi 2012) 186

³ K. Emre Gökyayla, Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi (2. baskı, Yetkin Yayınları 2001) 212; Ateş, 'Eser Sahipliği' (n 2) 256

I. SİNEMA ESERLERİ

A. GENEL OLARAK ESER KAVRAMI

FSEK m. 1/B-a hükmüne göre eser; “*Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri*”dir.

Söz konusu hükme göre, bir fikri ürüne eser niteliği kazandıran ilk unsur hususiyettir. Doktrinde hususiyet kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür⁴. Kanaatimizce hususiyet, eser sahibinin yaratıcılığının ve üslubunun⁵ esere yansıtılmasıdır. Ancak hususiyetin varlığı için sıradan olanın üstünde bir yaratıcılık yeterli sayılmalı, bunun üst düzeyde olması aranmamalıdır⁶.

Bir fikri ürünün eser olarak korunabilmesi için gerekli olan ikinci unsur, FSEK’te belirtilen dört eser kategorisinden birine dahil olmaktır. Bu eser kategorileri sınırlı sayı ilkesine tabi olup ilim ve edebiyat eserleri, musiki eserleri, güzel sanat eserleri ve sinema eserlerinden ibarettir. Bu nedenle var olan eser türlerinden başka bir eser türü oluşturmak mümkün değildir⁷. Bununla birlikte kanunda her kategori altında ayrıca belirtilen eserler örnek olarak sayılmıştır. Bu nedenle herhangi bir kategori altında sayılmamakla birlikte, bir kategorinin ayırıcı özelliklerini taşıyan fikri ürünün, o kategoriye dahil edilmesi mümkündür⁸.

Doktrinde bir fikri ürünün eser niteliği kazanabilmesi için bu unsurlara ek olarak, belirli bir düzeye kadar tamamlanması, yani objektif olarak algılanabilmesi gerektiği de ifade edilmiştir⁹. Gerçekten sahibinin düşünce dünyasında kalan bir fikri ürünün dış dünyaya tezahür etmeden “eser” olarak nitelendirilebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle sahibinin hususiyetini

⁴ Doktrindeki görüşler ve hususiyet konusunda detaylı bilgi için bkz. Hayri Bozgeyik, ‘Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet’ (2009) 25(3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi <<https://jurix.com.tr/article/6638>> Erişim Tarihi 25 Nisan 2023.

⁵ Ünal Tekinalp, Fikri Mülkiyet Hukuku (5. baskı, Vedat Kitapçılık 2012) 105

⁶ Fırat Öztan, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku (Turhan Kitabevi 2008) 96; Mustafa Ateş, Fikri Hukukta Eser (3. baskı, Turhan Kitabevi 2007) 273; Mustafa Ateş, ‘Fikir ve Sanat Hukukunda Sinema Eseri ve Eser Sahipliği’, Tekin Memiş (edt), Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı (On İki Levha Yayıncılık 2009) 80

⁷ Tekinalp (n 5) 114; Savaş Bozbel, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku (On İki Levha Yayıncılık 2012) 38; Ahmet Kılıçoğlu, Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar (7. baskı, Turhan Kitabevi 2021) 120

⁸ Halil Arslanlı, Fikri Hukuk Dersleri II, Fikir ve Sanat Eserleri (Sulhi Garan Matbaası 1954) 12; Nuşin Ayiter, Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri (2. baskı, Sevinç Matbaası 1981) 45; İlhan Öztrak, Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları 1971) s. 17; Şafak Erel, Türk Fikir ve Sanat Hukuku (3. baskı, Yetkin Yayınları 2009) 55; Tekinalp, (n 5) 114; Bozbel, (n 7) 38; Cahit Suluk, Rauf Karasu ve Temel Nal, Fikri Mülkiyet Hukuku (6. baskı, Seçkin Yayıncılık 2022) 39

⁹ Mustafa Reşit Belgesay, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi (M. Sıralar Matbaası,1956) 14; Bozbel, (n 7) 35; Suluk, Karasu ve Nal, (n 8) 43-44; Engin Erdil, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kısa Şerhi (On İki Levha Yayıncılık 2021) 9

taşıyan ve kanunda belirtilen eser kategorilerinden birine dahil olan fikri ürünün aynı zamanda belli bir düzeye kadar tamamlanmış olması da gerekmektedir¹⁰.

B. SİNEMA ESERİNİN TANIMI VE SİNEMA ESERİ OLARAK NİTELENDİRİLME ŞARTLARI

Sinema eseri FSEK'in 5. maddesinde *“her nevi bedii, ilmi, öğretici veya teknik mahiyette olan veya günlük olayları tespit eden filmler veya sinema filmleri gibi, tespit edildiği materyale bakılmaksızın, elektronik veya mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisi”* olarak tanımlanmıştır. Sinema eserleri kısaca, sinema tekniği kullanılarak meydana getirilen ve sahibinin özgün ve yaratıcı emeğini içeren eserler olarak tanımlanabilir¹¹.

FSEK'in 5. maddesine göre, bir eserin sinema eseri olarak nitelendirilebilmesi için birtakım özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bunlardan en önemlisi hareketli görüntüler dizisinin varlığıdır. Nitekim doktrinde, sinema eserini diğer eser türlerinden ayıran en belirgin unsurun birbirini izleyen film karelerinin yapay bir canlılık oluşturması, yani görüntünün hareketlilik kazanması olduğu ifade edilmektedir¹². Ancak bir eserin sinema eseri vasfı taşıması için hareketli görüntüler dizisine sahip olması tek başına yeterli değildir, hareketli görüntülerin aynı zamanda gösterime elverişli ve birbiriyle ilişkili olması gerekmektedir.

Hareketli görüntülerin yanı sıra, sinema eserinin diğer eser türlerinde olduğu gibi belli bir seviyeye kadar tamamlanması ve sahibinin hususiyetini taşıması olmazsa olmaz unsurlardır. Sinema eserlerinde hususiyet; sahnelerin kompozisyonu, sıralanması, sinema tekniğinin kullanılışı gibi sinema sanatına ilişkin hususlarda kendini gösterir¹³. Sinema eserlerinin meydana getirilmesinde pek çok kişinin emeğinin bulunması, sinema eserlerinde hususiyetin

¹⁰ Belgesay, (n 9) 14; Öztan, (n 6) 89-90; Ateş, 'Eser' (n 6) 31-32; Kılıçoğlu, (n 7) 122; Suluk, Karasu ve Nal (n 8) 43-44

¹¹ Ayiter, (n 8) 61; Bozbel, (n 7) 60; Ateş, 'Eser' (n 6) 261; Banu Bilge Sarihan, 'Sinema Eserleri'(2022) 5 (1), NEÜHFD 92, 97 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2222845>>

¹² Arslanlı, (n 8) 26-27; Öztrak, (n 8) 29; Naci Kinacıoğlu 'Sinema Eserleri ve Bunlarda Eser Sahipliği'(1998) Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, 209, 210; Erel, (n 8) 73; Ateş, 'Eser' (n 6) 266; Mustafa Ateş, Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması (Seçkin Yayıncılık 2003) 69-70; Ateş, 'Sinema' (n 6) 72-73; Arzu Genç, 'Sinema ve Müzik Eserleri Açısından 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile 3257 Sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu'nun Karşılaştırılması' (2003) Ünal Tekinalp'e Armağan, Cilt II, 249,257; Yalçın Tosun, Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları (On İki Levha Yayıncılık 2009) 68; Saliha Sera Kadıgil, 'Sinema Eserleri ve Sinema Eserlerinde Hak Sahipleri' (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010) 108; Pınar Sür, 'Sinema Eserleri ve Sinema Eser Sahipliğinden Doğan Haklar' (Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, 2012) 27-28; Hande Gül Küçükçaya, Sinema Eseri Üzerindeki Mali Haklar (İktisadi Araştırmalar Vakfı İktisadi İşletmesi 2015) 12; Sarihan, (n 11) 96-97

¹³ Arslanlı, (n 8) 28; Öztrak, (n 8) 30; Erel, (n 8) 74; Tosun, (n 12) 77; Ayça Akkayan Yıldırım, '4630 Sayılı Kanun Değişikliği ve Gelişmeler Işığında Sinema Eseri ve Sinema Eser Sahipliği' (2001) Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı, 1,8; Erdil, (n 9) 29; Küçükçaya, (n 12) 10; Sür, (n 12) 30

belirlenmesini güçleştirmektedir. Doktrinde bir görüşe göre, sinema eserlerinde, eser sahiplerinin yanında; oyuncu, figüran, ışıkçı, kameraman gibi sinema eserine katkıda bulunan herkesin fikri yaratıcılığının bulunması gerekirken¹⁴, diğer bir görüşe göre Kanun'da eser sahibi olarak belirtilen kişilerin hususiyetlerinin bulunması yeterlidir¹⁵. Kanaatimizce FSEK'te sinema eseri sahibi olabilecek kişilerin sınırlı şekilde sayılması karşısında sinema eserine katkı sağlayan herkesin hususiyetinin aranması isabetli değildir. Bu nedenle sinema eserlerinde yalnızca sahiplerinin hususiyetinin bulunması yeterli sayılmalıdır. Aksinin kabulü Kanun'da eser sahibi olarak belirtilmeyen kişilerin de eser sahibi kabul edilmesine neden olacaktır¹⁶.

II. SİNEMA ESERİ SAHİPLERİ

A. GENEL OLARAK ESER SAHİBİ KAVRAMI

FSEK m. 1/B-b ve m. 8/1'e göre eser sahibi, eser meydana getiren kişidir. Bu itibarla, bir eseri fikri çabasıyla meydana getiren ve ona hususiyetini yansıtan kişi eser sahipliği statüsüne sahip olmaktadır¹⁷. Eser meydana getiren kişi, eseri meydana getirdiği anda başka herhangi bir işleme gerek kalmaksızın eser sahipliği statüsünü kazanır. Eser yaratma, maddi fiil olduğundan bu yönde bir iradenin varlığı gerekli değildir. Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar dahi hususiyet ihtiva eden bir eser meydana getirmeleri halinde eser sahibi sayılır¹⁸.

B. SİNEMA ESERİ SAHİPLERİNİN TESPİTİNE İLİŞKİN YÖNTEMLER

Diğer eser türlerinden farklı olarak sinema eserleri yüzlerce kişinin katkısıyla meydana gelmektedir. Sinema eserinin meydana gelme sürecinde yönetmen, senaryo yazarı, diyalog yazarı, özgün müzik bestecisi, animatör, yapımcı, oyuncu, kameraman, sesçi, makyöz, kostümcü gibi pek çok kişinin emeği bulunmaktadır. Sinema eserine katkıda bulunan bu kişilerden hangilerinin eser sahibi sayılacağını tespit edebilmek için iki yöntem geliştirilmiştir¹⁹. Olay yöntemi olarak adlandırılan ilk yöntemde her bir olay tek tek

¹⁴ Erel, (n 8) 73; Beste Bulut, Sinema Eserlerinde Hak Sahipliği (Seçkin Yayıncılık 2020) 48

¹⁵ Ateş, 'Eser' (n 6) 271; Ateş, 'Sinema' (n 6) 78-79, Tosun, (n 12) 74; Akkayan Yıldırım, (n 13) 7-8; Genç, (n 12) 260; Ali Yaşasın, 'Sinema Eserleri ve Sinema Eserleri Üzerindeki Hak Sahipleri' (2016) 12 (47) FSHD, 887, 909. Tekinalp bu hususu sinema eserlerinde hususiyet; "*yönetmenin -varsa özgün müzik bestecisinin- senaryo ve diyalog yazarının hususiyetlerinin bileşkesidir.*" şeklinde ifade etmiştir. Bkz. Tekinalp, (n 5) 127.

¹⁶ Ateş, 'Eser' (n 6) 271. Ateş, 'Sinema' (n 6) 79.

¹⁷ Ayiter, (n 8) 90; Öztrak, (n 8) 43; Ateş, 'Eser Sahipliği' (n 2) 3; Akkayan Yıldırım, (n 13) 12

¹⁸ Ayiter, (n 8) 90; Erel, (n 8) 86; Tekinalp, (n 5) 149; Öztan, (n 6) 235-236; Cem Baygın, 'Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi ve Eser Üzerindeki Mali Hakları Kullanmaya Kanunen Yetkili Sayılan Kişiler' (2002) Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, Cilt I, 145,146; Ateş, 'Eser' (n 6) 99 vd; Ateş, 'Hakların Kapsamı' (n 12) 78; Bozbel, (n 7) 77; Levent Yavuz, Türkay Alıca ve Fethi Merdivan, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu (Yetkin Yayınları 2013) 191; Suluk, Karasu ve Nal, (n 8) 74; Kılıçoğlu, (n 7) 181

¹⁹ Kınacıoğlu, (n 12) 216

değerlendirilmekte ve yaratıcılık ilkesine göre karar verilmektedir²⁰. Buna göre, bir sinema eserine yaratıcı katkıda bulunan herkes sinema eseri sahibi kabul edilmektedir. Ancak bu yöntem, çok sayıda kişinin katkısıyla meydana getirilen sinema eserlerinde, eser sahipliğinin tespitini güçleştirebilmektedir²¹.

Kategori yöntemi olarak adlandırılan ikinci yöntem, *hukuki güven ve istikrar ilkesinin* gereği, fikri çabada bulunan kişilerden belirli bir kategoriye dahil olanların (örneğin yapımcı, yönetmen, senarist gibi) eser sahibi kabul edilmesine dayanır²². Bu yöntemde sinema eseri üzerindeki hakları kullanacak kişiler net olarak belirlenmekte, böylece eser sahipliğine ilişkin muhtemel uyuşmazlıkların önüne geçilmektedir²³.

FSEK m. 8/3'te sinema eseri sahipleri; yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı, diyalog yazarı ve canlandırma tekniğiyle meydana getirilmiş eserlerde animatör olarak sınırlı sayı ilkesine göre belirlenmiştir. Bu bakımdan Türk hukukunda olay yönteminin değil, kategori yönteminin tercih edildiği söylenebilir²⁴.

C. FSEK m. 8/3 HÜKMÜNE GÖRE SİNEMA ESERİ SAHİPLERİ

Sinema eserleri -çoğunlukla- yüzlerce kişinin katkısıyla meydana gelen özgün eserlerdir. Sinema eseri, pek çok kişinin ortak katkısıyla oluşturulmuş bir düşünce ürünü olduğundan, sinema eserlerinde eser sahibinin belirlenmesi hususu uzun yıllar doktrinde ciddi bir sorun olarak ele alınmıştır²⁵. FSEK'te sinema eseri sahipliğine ilişkin hükümler, doktrindeki eleştiriler doğrultusunda birden fazla kez değiştirilmiştir.

FSEK'in ilk halinde sinema eseri sahibi; eseri imal ettiren kişi, yani yapımcı olarak belirlenmiştir. Sinema eserinin meydana gelmesinde hiçbir yaratıcı katkısı bulunmayan yapımcıya sinema eseri sahipliği tanıyan bu düzenleme, "*eser sahibi, onu meydana getirendir*" kuralına aykırılık teşkil ettiği için doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir²⁶.

²⁰ Kınacıoğlu, (n 12) 216; Ateş, 'Eser Sahipliği' (n 2) 260; Gökyayla, (n 3) 213; Genç, (n 12) 268; Kadıgil, (n 12) 108

²¹ Ateş, 'Eser Sahipliği' (n 2) 260

²² Kınacıoğlu, (n 12) 216; Ateş, 'Eser Sahipliği' (n 2) 260; Genç, (n 12) 268-269

²³ Ateş, 'Eser Sahipliği' (n 2) 260

²⁴ Kınacıoğlu, (n 12) 216; Genç, (n 12) 269; Kadıgil, (n 12) 108

²⁵ Akın Beşiroğlu, *Düşünce Ürünleri Üzerindeki Haklar*, (3. baskı; Beta Yayıncılık 2004) 183

²⁶ Eleştiriler için bkz. Duygun Yarsuvat, *Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları* (Güney Matbaacılık 1984) 82-83; Ahmet Kılıçoğlu 'Fikri Haklara İlişkin Bazı Sorunlar ve Yasa Tasarısının Eleştirisi' (1994) S. 3 TBB Dergisi, 325, 327 < <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1994-19943-946> > Erişim Tarihi 25 Nisan 2023; Genç, (n 12) 268-269

1995 yılında yürürlüğe giren 4110 sayılı Kanun²⁷ ile sinema eserlerinde eser sahipliği statüsü yapımcıdan alınarak eser üzerinde yaratıcı katkısı bulunan yönetmen, özgün müzik bestecisi ve senaryo yazarına tanınmıştır²⁸.

2001 yılında 4660 sayılı Kanun²⁹ ile söz konusu hüküm tekrar değiştirilerek 1995 yılındaki düzenlemeyle yönetmen, özgün müzik bestecisi ve senaryo yazarı olarak belirlenen sinema eseri sahiplerine diyalog yazarı ve -canlandırma tekniğiyle yapılmış bir sinema eseri varsa- animatör eklenmiştir. Söz konusu düzenleme hala yürürlükte olup sinema eseri sahipleri arasında artık yapımcı yer almamaktadır. Ancak düzenlemeye FSEK Ek m. 2/4 ile sınırlama getirilmiş ve sinema eseri sahipliğine ilişkin hükümlerin 4110 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 12/6/1995 tarihinden sonra yapımına başlanan sinema eserlerine uygulanacağı belirtilmiştir³⁰.

III. SİNEMA ESERİ SAHIPLERİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

FSEK m. 8/3 hükmüne göre yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı, diyalog yazarı ve canlandırma tekniğinin kullanıldığı hallerde animatör sinema eserinin birlikte sahibidir. Söz konusu hükümde sinema eseri sahiplerinin eserin birlikte sahibi olduğu belirtilmişse de bu birlikteliğin hukuki niteliğine ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Diğer bir deyişle, sinema eseri üzerindeki birliğin birlikte eser sahipliği türlerinden hangisine dahil olduğu hususunda açıklık bulunmamaktadır.

Birlikte eser sahipliğinin iki türü bulunmaktadır. Bunlar doktrinde toplu mülkiyet rejimine benzetilmiş; ilk tür, müşterek mülkiyete kıyasen “*müşterek eser sahipliği*”, ikinci tür, iştirak halinde mülkiyete kıyasen “*iştirak halinde eser sahipliği*” olarak isimlendirilmiştir³¹. Sinema eseri sahipleri birliğinin, birlikte eser sahipliği türlerinden hangisine dahil olduğunun tespiti, bu birliğe uygulanacak hükümlerin belirlenmesi bakımından da önem taşımaktadır. Zira müşterek eser sahipliğine uygulanacak hükümler ile iştirak halinde eser sahipliğine uygulanacak hükümler birbirinden farklıdır. Bu itibarla sinema eseri sahipleri birliğine uygulanacak hükümler ve sinema eseri üzerindeki hakların ne şekilde kullanılacağı, birliğin hukuki niteliğine göre farklılık arz edecektir. Konunun öneminden dolayı aşağıda

²⁷ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun, Kanun Numarası: 4110, Kabul Tarihi:07.06.1995, RG. 12.06.1995, S. 22311

²⁸ Tosun, (n 12) 249.

²⁹ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun, Kanun Numarası: 4630, Kabul Tarihi: 21.02.2001, RG. 03.03.2001, S. 24335

³⁰ FSEK ek m. 2/4 hükmü, Anayasa Mahkemesi’nin 29/12/2011 tarih ve E. 2010/73, K. 2011/176 sayılı kararı ile “diyalog yazarı ve animatörler” yönünden iptal edilmiştir. Bkz. RG. 17.03.2012, S. 28236

³¹ Arslanlı, (n 8) 67 vd.; Öztrak, (n 8) 43 vd.; Öztan, (n 6) 257 vd.; Erel, (n 8) 89; Gökyayla, (n 3) 203 vd.; Tosun (n 11) 38-39

öncelikle birlikte eser sahipliği türleri incelenecek, ardından sinema eseri sahipleri birliğinin bu türlerden hangisine dahil olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır.

A. BİRLİKTE ESER SAHİPLİĞİ TÜRLERİ

1. Müşterek Eser Sahipliği

a. Genel Olarak

Birlikte eser sahipliğinin ilk türü müşterek eser sahipliğidir. Müşterek eser sahipliği doktrinde ortak eser sahipliği³² paylı eser sahipliği³³, bağlı eser sahipliği³⁴ gibi farklı şekillerde isimlendirilmektedir. Müşterek eser sahipliği FSEK'in 9. maddesinde "Eser sahiplerinin birden fazla oluşu" başlığı altında düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin ilk fıkrası "Birden fazla kimselerin birlikte vücuda getirdikleri eserin kısımlara ayrılması mümkünse, bunlardan her biri vücuda getirdiği kısmın sahibi sayılır." şeklindedir.

Tekinalp, m.9/1'deki "birden fazla kimselerin birlikte vücuda getirdikleri" ifadesini eleştirmektedir. Yazar müşterek eserin birlikte meydana getirilmediğini, aksine her eser sahibinin kendi kısmını bağımsız olarak meydana getirdikten sonra bu kısımların birleştirildiğini ileri sürmektedir³⁵. Gerçekten müşterek eser sahipliğinde, birden fazla eser sahibi, birbirlerinden bağımsız olarak eser meydana getirmekte, daha sonra bu eserleri müşterek eser oluşturma iradesiyle birbirine bağlamaktadır³⁶. Örneğin bir fikri mülkiyet hukuku kitabının fikir ve sanat eserleri hukuku ve sınai mülkiyet hukuku bölümlerinin farklı kişiler tarafından yazılması ya da bir şarkının söz ve müziğinin farklı kişiler tarafından meydana getirilmesi halinde müşterek eser sahipliği gündeme gelir

³² Tekinalp, (n 5) 150; İlhami Güneş, Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku (4. baskı, Seçkin Yayıncılık 2022) 117 vd.; Şirin Aydınçık, Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri (Arıkan Yayınları 2006) 113 vd.

³³ Kılıçoğlu (n 7) 206 vd

³⁴ Ayiter, (n 8) 98-99; Ceren Demirel, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 10. Maddesi Bağlamında Birden Fazla Eser Sahibi Tarafından Meydana Getirilen Eserler ve Eser Sahipleri Birliği (Savaş Yayınevi 2017) 28 vd.

³⁵ Tekinalp, (n 5) 150

³⁶ Arslanlı, (n 8) 72; Erel, (n 8) 93; Yavuz, Alica ve Merdivan (n 18) 204; Ateş, 'Hakların Kapsamı' (n 12) 81; Suluk, Karasu ve Nal, (n 8) 74; Furkan Derdiman 'Birlikte Eser Sahipliklerinde Sona Erme ve Birlikten Ayrılma' (2023) 81(1) İstanbul Hukuk Mecmuası, 8, <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3033344>> Erişim Tarihi 25 Nisan 2023

b. Müşterek Eser Sahipliğinin Unsurları

Müşterek eser sahipliğinin söz konusu olabilmesi için *birden fazla eser sahibinin bulunması* gerekmektedir³⁷. Bununla birlikte doktrinde, aynı eser sahibine ait bağımsız eserlerin bir araya getirilmesiyle de müşterek eserin gündeme geleceği ileri sürülmüştür³⁸. Ancak kanaatimizce böyle bir yorumun kabulü mümkün değildir. Zira FSEK m. 9 ve 10 hükümleri, birden fazla kişi tarafından meydana getirilen eserler üzerindeki hakların ne şekilde kullanılacağını belirleyebilmek için öngörülmüştür.

Müşterek eser sahipliğinin söz konusu olabilmesi için *tamamlanmış birden fazla eserin bulunması* gerekir. Bu eserler en geç müşterek eser oluşturma iradesiyle bir araya getirileceği ana kadar tamamlanmış olmalıdır³⁹. Müşterek eser, birden fazla bağımsız eserin bir araya gelmesiyle oluştuğu için, her bir kısmın sahibinin *hususiyetini* taşıması gerekir⁴⁰.

Eser sahiplerinin tamamladıkları eserleri müşterek eser oluşturma hususunda *ortak iradeyle* bir araya getirmeleri gerekmektedir⁴¹. Bir araya getirilen her bir kısım bağımsızlığını sürdürmeye devam etmekte, dolayısıyla her bir kısım diğerlerinden ayrı olarak değerlendirilebilmektedir⁴². Bu noktada ayrılan kısımların eserin bütününe göre değer kaybetmesi önem arz etmemektedir⁴³. Önemli olan müşterek eseri oluşturan kısımların ayrı olarak değerlendirilmeye elverişli olmasıdır.

c. Müşterek Eser Sahipliğinin Hüküm ve Sonuçları

Müşterek eser sahipliğinde, her bir eser sahibi meydana getirdiği kısım üzerinde tasarruf yetkisine sahiptir. Müşterek eser sahiplerinden her biri, kendi kısmı üzerindeki mali ve manevi hakları bizzat kullanabilir⁴⁴. Bununla birlikte, eserin bütünü üzerindeki hakların eser sahiplerinin tamamı tarafından kullanılması gerekmektedir⁴⁵. Bu kapsamda müşterek eser

³⁷ Arslanlı, (n 8) 72; Erel, (n 8) 93; Tekinalp, (n 5) 150; Gökyayla, (n 3) 209; Evrim Atasoy, Birlikte Eser Sahipliği Kavramı, Türlerinin Birbirleri İle Olan Benzerlikleri ve Farklılıkları (2013) 0(2) FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 35 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73020>> Erişim Tarihi 25 Nisan 2023

³⁸ Öztan, (n 6) 269-270

³⁹ Erel, (n 8) 93; Atasoy, (n 37) 35

⁴⁰ Arslanlı, (n 8) 72; Ayiter, (n 8) 98; Öztrak, (n 8) 48; Yarsuvat, (n 26) 85; Atasoy, (n 37) 36

⁴¹ Ayiter, (n 8) 98; Gökyayla, (n 3) 209; Suluk, Karasu ve Nal, (n 8) 74; Derdiman, (n 36) 8

⁴² Ayiter, (n 8) 99; Yarsuvat, (n 26) 84-85; Öztan, (n 6) 269; Erel, (n 8) 93; Tekinalp, (n 5) 151; Suluk, Karasu ve Nal, (n 8) 74; Güneş, (n 32) 120

⁴³ Ayiter, (n 8) 99

⁴⁴ Ayiter, (n 8) 99; Öztrak, (n 8) 49; Ateş, 'Eser Sahipliği' (n 2) 199; Erel, (n 8) 94; Tekinalp, (n 5) 151; Bozbel, (n 7) 92; Erdil, (n 9) 51; Kılıçoğlu (n 7) 208; Güneş, (n 32) 117-118; Aydıncık, (n 32) 114-115; Derdiman, (n 36) 7

⁴⁵ Öztrak, (n 8) 49; Erel, (n 8) 94; Bozbel, (n 7) 92; Erdil, (n 9) 51; Aydıncık, (n 32) 114

sahiplerinden her birinin, hem kendi meydana getirdiği kısım üzerinde, hem de müşterek eser üzerinde eser sahibi sıfatıyla hak ve yetkilere sahip olduğu söylenebilir⁴⁶.

FSEK m. 9/2 hükmüne göre “*Aksi kararlaştırılmış olmadıkça, eseri birlikte vücuda getirenlerden her biri bütün eserin değiştirilmesi veya yayımlanması için diğerlerinin iştirakini isteyebilir. Diğer taraf muhik bir sebep olmaksızın iştirak etmezse, mahkemece müsaade verilebilir. Aynı hüküm mali hakların kullanılmasında da uygulanır.*” Müşterek eser sahipleri yaptıkları bir sözleşme ile eserin bütününde değişiklik yapma veya eserin bütününün yayınlanması hususunda nasıl bir yol izleyeceklerini kararlaştırmış olabilirler. Eser sahipleri arasında böyle bir sözleşme bulunmaması halinde m. 9/2 gereği, eserin bütününün değiştirilmesi veya yayınlanması için eser sahiplerinin birlikte karar vermesi gerekir⁴⁷. Başka bir ifadeyle bir eser sahibi, eserin bütünü üzerinde sonuç doğuracak iş ve işlemler için diğer eser sahiplerinin de iznini almak zorundadır⁴⁸. Eser sahiplerinden birinin (veya birkaçının) yapılacak işleme haklı bir neden olmaksızın izin vermemesi halinde, diğer eser sahipleri yargı yoluna başvurabilir. Kanun, izin vermeyen eser sahiplerine karşı mahkemeye başvurma hakkını eserin bütününün değiştirilmesi veya yayınlanması ile mali hakların kullanılması bakımından öngörmüştür. (FSEK m. 9/2) Öte yandan eser sahiplerinin kendilerine ait kısımların değiştirilmesi, yayınlanması ve bu kısımlar üzerindeki mali hakların kullanılması hususlarında diğer eser sahiplerinin iznini alma mecburiyetleri bulunmamaktadır.

Eser sahiplerinden her biri, müşterek eserin kendisine ait kısmı üzerindeki mali hakkının ihlal edilmesi halinde hukuki yollara başvurma hakkına sahiptir. Böyle bir durumda diğer eser sahiplerinin davaya onay vermesine veya davaya dahil olmalarına gerek yoktur⁴⁹. Müşterek eserin bütününe yönelik hak ihlali halinde ise eser sahiplerinden her birinin tek başına gerekli önlemleri alıp almayacağı hususu FSEK’te düzenlenmemiştir. Böyle bir durumda Erel, FSEK m. 10/2 hükmünün kıyasen uygulanabileceğini ve ortak menfaatlere ya da eserin bütününe yönelik tecavüzlerde, eser sahiplerinden her birinin tek başına hareket edebileceğini⁵⁰; Ateş ise TMK m. 693/3’te müşterek mülkiyet için öngörülen “*Paydaşlardan her biri, bölünemeyen ortak menfaatlerin korunmasını diğer paydaşları temsilen sağlayabilir.*” hükmünün müşterek eser sahipliğine kıyasen uygulanabileceğini ileri sürmüştür⁵¹. Türk Medeni Kanunu’nun (TMK)⁵² müşterek mülkiyete ilişkin hükümleri, niteliğine uygun düştüğü ölçüde müşterek eser

⁴⁶ Tekinalp, (n 5) 150-151; Atasoy, (n 37) 38; Derdiman, (n 36) 7

⁴⁷ Erel, (n 8) 94; Tekinalp, (n 5) 151; Kılıçoğlu (n 7) 223; Atasoy, (n 37) 37

⁴⁸ Ateş, ‘Eser Sahipliği’ (n 2) 199

⁴⁹ Erel, (n 8) 94; Atasoy, (n 37) 38

⁵⁰ Erel, (n 8) 94

⁵¹ Ateş, ‘Eser Sahipliği’ (n 2) 201

⁵² Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası: 4721, Kabul Tarihi 22.11.2001, RG. 08.12.2001, S. 24607

sahipliğine uygulanabileceğinden⁵³ eserin bütününe yönelik bir ihlal halinde FSEK m. 10/2 hükmünden ziyade TMK 693/3 hükmü kıyasen uygulanmalıdır.

Müşterek eser sahipliğinde, bağımsız olarak değerlendirilmeye elverişli olan kısımlar, sahiplerinin iradeleri doğrultusunda bir araya getirilmiş olduğundan, her bir kısım için koruma süresi ayrı ayrı işler⁵⁴. Nitekim sürelerin düzenlendiği 26. maddede “*Bir eserin aslı veya işlenmeleri için tanınan koruma süreleri birbirine tabi değildir.*” hükmünün müşterek eserler bakımından da uygulanacağı ifade edilmiştir. (FSEK m. 26/3)

2. İştirak Halinde Eser Sahipliği

a. Genel Olarak

Birlikte eser sahipliğinin ikinci türü iştirak halinde eser sahipliğidir⁵⁵. Doktrinde birlikte eser sahipliğinin bu türü, eser sahipleri arasındaki birlik⁵⁶, elbirliği eser sahipliği⁵⁷ gibi farklı şekillerde isimlendirilmiştir. Bu çalışmada iştirak halinde eser sahipliği terimi tercih edilmiştir.

FSEK m. 10/1 hükmüne göre “*Birden fazla kimsenin iştirakiyle vücuda getirilen eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, eserin sahibi, onu vücuda getirenlerin birliğidir.*” İştirak halinde eser sahipliğinde, müşterek eser sahipliğinden farklı olarak eser sahiplerinin diğerlerinden bağımsız olarak meydana getirdiği bir kısım bulunmamakta, tüm eser sahipleri birlikte çalışarak ayrılmaz bir bütün teşkil eden bir eser meydana getirmektedir⁵⁸. Örneğin birden fazla heykeltıraşın bir heykeli birlikte meydana getirmesi, birden fazla mimarın bir mimari projeyi birlikte çizmesi gibi hallerde iştirak halinde eser sahipliği söz konusu olur.

b. İştirak Halinde Eser Sahipliğinin Unsurları

İştirak halinde eser sahipliğinin söz konusu olabilmesi için öncelikle bir eseri meydana getiren *birden fazla eser sahibinin bulunması* gerekmektedir⁵⁹. Tek bir eser sahibi tarafından meydana getirilen eserlere FSEK m. 10 hükmünün uygulanması mümkün değildir.

⁵³ Tekinalp, (n 5) 151; Erdil, (n 9) 51

⁵⁴ Arslanlı, (n 8) 73; Atasoy, (n 37) 37

⁵⁵ Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Demirel, (n 34)

⁵⁶ Tekinalp, (n 5) 152

⁵⁷ Kılıçoğlu (n 7) 208 vd.; Güneş, (n 32) 120 vd

⁵⁸ Öztan, (n 6) 259; Erdil, (n 9) 53; Güneş, (n 32) 120

⁵⁹ Arslanlı, (n 8) 67-68; Ayiter, (n 8) 100; Erel, (n 8) 89; Tekinalp, (n 5) 152; Gökyayla, (n 3) 204; Atasoy, (n 37)

İştirak halinde eser sahipliğinde birden fazla eser sahibinin *eseri birlikte meydana getirmesi* gerekmektedir. Zira iştirak halinde eser, eser sahiplerinin birlikte fikri çaba yürütmesi neticesinde ortaya çıkar⁶⁰. Buna ek olarak, eserin birlikte meydana getirilmesine yönelik *ortak bir iradenin bulunması* gerekir⁶¹. Böyle bir iradenin bulunmaması halinde, iştirak halinde eser sahipliğinden bahsedilemez.

İştirak halinde eser sahipliğinin var olabilmesi için gerekli olan bir diğer unsur, *eser sahiplerinin esere hususiyetini yansıtması*dır. Bu nedenle sadece eseri meydana getirmek için fikri çabada bulunan kişiler, eser sahipleri arasındaki birliğe dahil olabilir⁶². Eser sahiplerinin esere sağladığı fikri katkının niteliği ya da yoğunluğu önem arz etmemektedir. Önemli olan eserin onu meydana getiren herkesin hususiyetini az ya da çok yansıtabilmesidir⁶³.

İştirak halinde eser sahipliğinin söz konusu olabilmesi için meydana getirilen *eserin ayrılmaz bir bütün oluşturması* gerekir. Müşterek eser sahipliğinin aksine burada, eseri meydana getiren parçaların eserin niteliği bozulmadan ayrılması mümkün değildir⁶⁴. “Eserin ayrılması” ile kastedilen eserin maddi olarak parçalara ayrılması değil, ayrılan parçaların eser niteliğine sahip olmaması ve iktisadi olarak değerlendirmeye elverişli olmamasıdır⁶⁵. Bununla birlikte eserin ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi, eser sahiplerinin hususiyetlerinin de ayrılmaz bir bütün teşkil ettiği anlamına gelmemektedir. Eser sahiplerinden her birinin hususiyeti uzman bilirkişiler tarafından eserin bütünü içinde ayırt edilebilir⁶⁶. Ancak hususiyet taşıyan kısımların bağımsız eser sayılmayacağı ve tek başlarına değerlendirilemeyeceği unutulmamalıdır.

c. İştirak Halinde Eser Sahipliğinin Hüküm ve Sonuçları

İştirak halinde eser sahipliğinde eser, birden fazla kişi tarafından birlikte meydana getirildiği için, eser sahipliği statüsü, tek tek eseri meydana getiren kişilere değil, eser sahiplerinin oluşturduğu birliğe aittir⁶⁷. FSEK m. 10/2 hükmüne göre söz konusu birliğe adi şirket hakkındaki hükümler uygulanır. Bununla birlikte TBK'nın adi şirkete ilişkin hükümlerinin iştirak halinde eser sahipliğine ancak niteliğine uygun düştüğü ölçüde -kıyasen-

⁶⁰ Ayiter, (n 8) 100; Öztan, (n 6) 259-260; Atasoy, (n 37) 40

⁶¹ Arslanlı, (n 8) 68; Erel, (n 8) 90; Gökyayla, (n 3) 205; Atasoy, (n 37) 40-41; Derdiman, (n 36) 11

⁶² Bozbel, (n 7) 94

⁶³ Erel, (n 8) 90; Ateş, ‘Eser Sahipliği’ (n 2) 209; Bozbel, (n 7) 94; Gökyayla, (n 3) 205-206; Derdiman, (n 36) 11

⁶⁴ Öztan, (n 6) 261; Erel, (n 8) 89; Tekinalp, (n 5) 152; Bozbel, (n 7) 95; Yavuz, Alica ve Merdivan (n 18) 206; Atasoy, (n 37) 42

⁶⁵ Ayiter, (n 8) 100; Erel, (n 8) 89; Bozbel, (n 7) 95; Gökyayla, (n 3) 204; Atasoy, (n 37) 43-44 Buna karşın Arslanlı’ya göre, eserin ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi ifadesi ile kastedilen, hususiyetin ayrılmaz bir bütün oluşturmasıdır. bkz. Arslanlı, (n 8) 68

⁶⁶ Ayiter, (n 8) 100; Erel, (n 8) 89-90; Güneş, (n 32) 120; Atasoy, (n 37) 43

⁶⁷ Öztan, (n 6) 262-263; Erel, (n 8) 90; Gökyayla, (n 3) 206; Atasoy, (n 37) 44

uygulanabileceği ifade edilmektedir⁶⁸. Ayrıca adi şirket hükümlerinde boşluk bulunan hallerde TMK'nın iştirak halinde mülkiyete ilişkin hükümleri de kıyasen uygulanır⁶⁹.

İştirak halinde eser sahipleri arasında bir sözleşme bulunması halinde, öncelikle sözleşme hükümleri uygulanır. Taraflar arasında sözleşme bulunmaması halinde, eser sahipleri arasındaki ilişkiye FSEK'te yapılan atıf dolayısıyla adi şirket hükümleri (kıyasen) uygulanır. Bu halde, eser sahiplerinin birliğe katılmaları, karar nisabı, telif ücretinin bölüşümü gibi hususlarda eşitlik prensibi uygulanmalıdır⁷⁰. Aynı şekilde iştirak halinde eser sahipliği, oybirliğiyle alınacak kararlarla yönetilir⁷¹. Burada müşterek eser sahipliğinde olduğu gibi yalnızca eserin bütününün değiştirilmesi, yayınlanması ve mali hakların kullanılması bakımından değil, tüm işlemler için birlikte hareket etme zorunluluğu bulunmaktadır⁷². Eser sahiplerinden herhangi biri yapılacak işleme haklı sebep bulunmaksızın izin vermezse, diğer eser sahipleri mahkemeye başvurabilir (FSEK m. 10/2).

FSEK m. 10/2'nin son cümlesinde hakların korunması bakımından özel bir düzenleme öngörülmüştür. Buna göre, eser sahiplerinden her biri, birliğin menfaatlerinin korunması için tek başına hareket edebilir ve gerekli önlemlerin alınmasını sağlayabilir. Eserin izinsiz işlenmesi, korsan baskı yoluyla çoğaltılarak yayımlanması gibi birliğe tecavüz hallerinde eser sahiplerinden her biri tek başına ihtiyati tedbir alınmasını talep etme ve dava açma yetkisini haizdir. Bununla beraber dava sonucunda elde edilen menfaatler birliğe ait olmakta, bu sebeple eser sahiplerinden herhangi biri menfaatler üzerinde tek başına tasarrufta bulunamamaktadır⁷³. Nitekim Yargıtay'a intikal eden bir olayda aynen şu ifadelerle yer verilmiştir. *"FSEK. 10.madde hükmü uyarınca," Birden fazla kimsenin iştiraki ile vücuda getirilen eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, eserin sahibi onu vücuda getirenlerin birliğidir."* Eser sahipleri aralarında yaptıkları bir sözleşme ile aksini kararlaştırmadıkları sürece ,birliğe katılmaları, kâr ve zarardaki payları Borçlar Kanunu'nun 521. ve 523. maddelerine kıyasen birbirine eşittir. Telif ücretlerinin nasıl bölüşüleceği ve eser üzerindeki hakların kullanılması ve gerekli karar nisabı konularında da yine aksi kararlaştırılmadıkça Borçlar Kanunu'nun 523. ve 524. madde hükümleri uygulanacaktır. Eser sahiplerinden her biri , esere ve birliğin ortak çıkarlarına yönelik olarak dışarıdan meydana gelecek tecavüzlerde tek başına harekete yetkilidir. Özellikle

⁶⁸ Arslanlı, (n 8) 69; Ayiter, (n 8) 101; Bozbel, (n 7) 95-96; Erel, (n 8) 90; Ateş, 'Hakların Kapsamı' (n 12) 83; Gökyayla, (n 3) 206; Erdil, (n 9) 53; Aydınçık, (n 32) 116; Derdiman, (n 36) 11

⁶⁹ Gökyayla, (n 3) 207; Erdil, (n 9) 53

⁷⁰ Arslanlı, (n 8) 69; Erel, (n 8) 91; Ateş, 'Eser Sahipliği' (n 2) 217; Gökyayla, (n 3) 207

⁷¹ Öztrak, (n 8) 51; Erel, (n 8) 91; Tekinalp, (n 5) 154; Yavuz, Alica ve Merdivan (n 18) 208; Kılıçoğlu (n 7) 209; Atasoy, (n 37) 45

⁷² Kılıçoğlu (n 7) 209

⁷³ Arslanlı, (n 8) 70; Erel, (n 8) 92; Ateş, 'Eser Sahipliği' (n 2) 220; Aydınçık, (n 32) 117; Atasoy, (n 37) 47

ihiyati tedbir talep etmek , hukuk ve ceza davaları ile tazminat davası açmak hususunda her eser sahibinin birliği temsil yetkisi vardır. (FSEK m. 10/2) Ancak açılan dava sonucunda hükmedilecek tazminat tutarı üzerinde hiç bir eser sahibi tek başına tasarruf edemez.”⁷⁴

FSEK m. 10/3 hükmü uyarınca, bir eserin meydana getirilmesi için sağlanan katkı, teknik hizmet ya da detaylardan ibaretse, esere katkıda bulunan kimsenin iştirak halinde eser sahipliği birliğine dahil olması mümkün değildir. Zira bu kişiler, eserin meydana getirilmesi için herhangi bir fikri çabada bulunmamaktadır. Örneğin, bilimsel bir eserin hazırlanması için belge araştırması yapmak ya da bir güzel sanat eserinin meydana getirilmesine fikir vererek yardımcı olmak esere yaratıcı katkı sağlamayacağından iştirak halinde eser sahipliğine yol açmaz⁷⁵.

FSEK m. 26/6'ya göre iştirak halinde eser sahipliğinde koruma süresi, eser sahiplerinden son sağ kalanının ölüm tarihinden itibaren işlemeye başlar.

⁷⁴Yar. 11. HD, E. 2002/2751, K. 2002/6456, 24.06.2002 < <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2002-2751-k-2002-6456-t-24-06-2002> >

⁷⁵ Ayiter, (n 8) 101; Erel, (n 8) 90; Gökyayla, (n 3) 205; Atasoy, (n 37) 49. Nitekim Yargıtay da esere sağlanan katkının yaratıcı çaba içermemesi halinde, katkı sağlayan kişinin eser sahibi sayılmayacağı görüşündedir: “Ortak eserden söz edebilmek için, “eserin birden fazla kimsenin yaratıcı ortak çabası ve katkılarıyla meydana gelmesi” gerekir. Çaba ve katkıların az veya çok olması önemli değildir; yeterki “yaratıcı çaba ve katkı bulunsun (Ayiter, Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, s: 100). Bu nedenle çaba ve katkının nicelikli değil nitelikli olması gerekir. Sırf yol gösterme veya yardım etmek ortak eser için yeterli olamaz. Bir sanat eserinin yaratılması için” onun şekillenmesine eylemli olarak yaratıcı çaba ile katılmak” gerekir. Bir eserin yaratılmasına yardımın söz konusu olması halinde ise; çaba, yaratıcı olmamakla yaratıcı çabaya bağımlı olarak görülmektedir. Bir teknik ressamın kendisine verilen çizmesi, bir profesörün yazacağı bilimsel eser için asistanın bibliyografyaya malzeme toplaması, heykeltraşın yardımcısının kendine verilen modele göre bronz kalıbını hazırlaması veya taşblok yontması gibi hallerde ortak eserden söz edilemez (Ayiter, age., s. 101). Nitekim FSEK. nun 10/III. maddesinde bu “bir eserin vücuda getirilmesinde yapılan teknik hizmetler veya teferruata ait yardımlar iştirakli esas teşkil etmez” şeklinde açıklanmıştır. Bu durumda yapılan yardım, bir vekalet veya eser sözleşmesi ilişkisini ortaya koyar. Olayımızda, davacıların davalı Erdoğan'ın eserinin hazırlanmasında yaratıcı çaba katkıların bulunmadığı, ancak eserin yaratılmasına yardım ettikleri anlaşılmaktadır. Davacı Zarfif, eser için Devlet arşivlerinde tarama yaparak buldukları belgeleri zaman zaman tercüme de yaparak yazar Hamit'e göndermiştir; diğerleri de Hamit'in hazırladığı yazıları daktilo etmek ve belge toplamak gibi yardımlarda bulunmuşlardır. Davacılar, esere kendilerinin de yaratıcı çabalarının katkılarının bulunduğunu kanıtlayamamışlardır. Aslında davacıların eserin meydana gelmesinde kendi çaba ve katkılarının “yaratıcı çaba olduğu yolunda bir iddiaları da yoktur. Nitekim, davacı Zarfif'in davalı Erdem'e yazdığı 29 Kasım 1986 günlü mektupta ki “... kitabı birlikte yazdık diyemezler. Yardım ediyorlardı, yardımları da şöyle idi; Hamit Bey bütün zamanını gecesini gündüzünü harcayarak kısım kısım kaleme aldığı notları bir araya getirip tamamladığı bahisleri daktiloya çekmek; belgeleri Hamit Beyin isteği ve tavsiyesi olmasa idi, ben neden, niçin inceleyecek ve bulduklarımın fotokopilerini gönderecektim; fikir ve düşünce yalnız Hamit Beyindir...” şeklindeki açıklamaları da katkının yaratıcı olmayıp yardım şeklinde olduğunun kabulünün doğru olduğunu göstermektedir.” (Yar. 4. HD, E. 1991/5141, K. 1992/11254, 22.10.1992, <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/4-hukuk-dairesi-e-1991-5141-k-1992-11254-t-22-10-1992> >)

B. SİNEMA ESERİ SAHİPLERİ BİRLİĞİNİN HUKUKİ NİTELİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

FSEK m. 8/3 hükmünde sinema eseri sahiplerinin, eserin birlikte sahibi olduğu ifade edilmiş ancak bu birliğin hukuki niteliğine ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu durum, konunun doktrinde tartışılmasına sebep olmuş, bu kapsamda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Sinema eseri üzerindeki birlik, bir görüşe göre müşterek eser sahipliği niteliğindedir, diğer görüşe göre iştirak halinde eser sahipliği niteliğindedir. Doktrinde üçüncü bir görüş, sinema eseri sahipleri birliğinin *sui generis* nitelikte olduğunu ileri sürmektedir.

1. Müşterek Eser Sahipleri Görüşü

Yukarıda ifade edildiği üzere, bir eserin kısımlara ayrılması ve bu kısımların iktisaden değerlendirilmesi mümkünse müşterek eser sahipliği söz konusu olmaktadır. Doktrinde bazı yazarlar, müşterek eser sahipliğinin bu özelliğinden hareket ederek sinema eseri sahipleri birliğinin müşterek eser sahipliği niteliğinde olduğunu ileri sürmektedir⁷⁶. Bu görüşü savunan yazarlara göre, senaryo ve özgün müziğin sinema eserinden ayrılması ve bağımsız bir varlık teşkil etmesi mümkün olduğu için, sinema eseri müşterek eser niteliği taşımakta ve sinema eseri sahipleri, müşterek eser sahipliği statüsüne sahip olmaktadır.

2. İştirak Halinde Eser Sahipli Görüşü

Doktrinde, sinema eserini oluşturan unsurların bir bütün teşkil ettiği düşüncesinden hareketle, sinema eseri sahipleri arasındaki birliğin iştirak halinde eser sahipliği niteliğinde olduğu öne sürülmektedir⁷⁷. Bu görüşe göre, sinema eserleri müzik, resim, diyalogların kompozisyonundan meydana gelmekte ve sinema eserini oluşturan tüm unsurlar birbiriyle kaynaşarak ayrılmaz bir bütün teşkil etmektedir⁷⁸. Bir sinema eserinin yapımında emek sarf

⁷⁶ Eugen Ulmer, *Urheber-und Verlagsrecht* (Berlin, Göttingen, Heidelberg 1969) 137; Heinrich Hubmann, *Urheber-und Verlagsrecht* (München und Berlin 1959) 94. (Aktaran Naci Kınacıoğlu s. 212-213)

⁷⁷ Ayiter, (n 8) 62-63; Öztan, (n 6) 255-256; Ateş, 'Eser Sahipliği' (n 2) 268-269; Bozbel, (n 7) 81; Kılıçoğlu (n 7) 215; Tosun, (n 12) 311; Küçükkaya, (n 12) 23; Büşra Şahin, *Türk Hukukunda Sinema Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmeleri* (Yetkin Yayınları 2018) 132; Levent Yavuz, 'Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Sinema Eseri ve Eser Sahipliği' (2013) 8 (78) *Terazi Hukuk Dergisi*, 14,19; Ömer Günaydın, 'Sinema Eserlerinde Karakterler ve Korunması' (2017) 12 (128) *Terazi Hukuk Dergisi* 98, 100 < <https://www.jurix.com.tr/article/7589>> Erişim Tarihi, 08 Haziran 2023; Bulut, (n 14) 85; Sür, (n 12) 74. Yaşasın'a göre, 10. maddenin son fıkrasında sinema eserlerine yönelik getirilen sınırlama, sinema eseri üzerindeki sahipliğin iştirak halinde eser sahipliği olduğunu göstermektedir. Bkz. Yaşasın, (n 15) 916

⁷⁸ Ayiter, (n 8) 62; Öztan, (n 6) 255; Bozbel, (n 7) 81; Tosun, (n 12) 312; Küçükkaya, (n 12) 23; Şahin (n 76) 132

eden kişilerin katkıları birbirinden bağımsız olmadığı için, sinema eseri, çeşitli eserlerden meydana gelen bir karışım (müşterek eser) olarak nitelendirilemez⁷⁹.

Bu görüşü savunan yazarlara göre, sinema eserini oluşturan müzik ve senaryonun, sırasıyla musiki eseri ve ilim-edebiyat eseri olarak korunması mümkün olup, bu durum sinema eserinin bir bütün olarak korunmasına hanel getirmez⁸⁰. Tosun, filme çekilen senaryonun filmin ayrılmaz bir parçası haline geldiğini, zira yönetmenin senaryodaki ayrıntılara uygun olacak şekilde, senaryo yazarıyla istişarede bulunarak filmi çektiğini, bu nedenle sinema eserinin ortak bir fikri çabayla meydana geldiğini ileri sürmektedir. Yazar'a göre filme çekilen senaryo, ilk halinden farklılaşmakta, başka bir niteliğe bürünerek sinema eserinin ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir⁸¹. Yazar, benzer bir yorumun özgün müzik için de yapılabileceğini ileri sürmektedir⁸².

3. Sui Generis (Kendine Özgü) Eser Sahipliği Görüşü

Doktrinde sinema eseri sahipleri birliğinin, müşterek eser sahipliği ve iştirak halinde eser sahipliğinin sentezinden oluşan *sui generis* nitelikte olduğunu savunan yazarlar da bulunmaktadır. Bu görüşe göre, sinema eserine sağlanan katkıların birbiriyle kaynaşarak ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi iştirak halinde eser sahipliğine, senaryo ve özgün müziğin sinema eserinden bağımsız olarak değerlendirilme imkanı bulunması müşterek eser sahipliğine benzemekte, bu nedenle sinema eseri üzerindeki birlik *sui generis* nitelik arz etmektedir⁸³.

Sinema eserleri; hareketli görüntüler, müzik ve diyalogların kompozisyonundan oluşan fikir ve sanat ürünleridir⁸⁴. Sinema eserlerinde tüm unsurlar birbiriyle iç içe geçerek ayrılmaz bir bütün teşkil etmekte⁸⁵, bu unsurlardan birinin bile eksikliği, meydana getirilen eserin sinema eseri olma niteliğini zedelemektedir. Bu yönüyle sinema eseri sahipleri birliğinin, iştirak halinde eser sahipliğine benzediği söylenebilir.

İştirak halinde eser sahipliğini müşterek eser sahipliğinden ayıran en önemli unsurlardan biri eserin kısımlara ayrılamaması, daha açık bir ifadeyle ayrılan kısımların eser

⁷⁹ Ayiter, (n 8) 62

⁸⁰ Ayiter, (n 8) 63; Tosun, (n 12) 312 vd.

⁸¹ Tosun, (n 12) 312-313

⁸² Tosun, (n 12) 313

⁸³ Erel, (n 8) 95; Akkayan Yıldırım, (n 13) 18-19; Genç, (n 12) 269; Kadıgil, (n 12) 125 vd; Ali Yaşar, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Bakımından Televizyon Reklamlarının Hukuki Niteliği ve Televizyon Reklamları Üzerinde Hak Sahipliği (On İki Levha Yayıncılık 2011) 182, 186

⁸⁴ Erel, (n 8) 73; Kınacıoğlu, (n 12) 212; Ateş, 'Eser' (n 6) 257; Akkayan Yıldırım, (n 13) 9; Gökyayla, (n 3) 103; Genç, (n 12) 257.

⁸⁵ Ayiter, (n 8) 62-63; Akkayan Yıldırım, (n 13) 9; Ateş, 'Eser' (n 6) 272

olarak değerlendirilmeye elverişli olmamasıdır. Bu yönüyle sinema eseri sahipleri birliği iştirak halinde eser sahipliğinden ayrılmaktadır. Zira sinema eserini oluşturan senaryonun ilim edebiyat eseri, özgün müziğin ise musiki eseri olarak değerlendirilmesi mümkündür⁸⁶. Bu itibarla senaryo yazarı ve özgün müzik bestecisi; sinema eseri sahipliğinden başka sırasıyla, ilim edebiyat eseri sahipliği ve musiki eseri sahipliğinden doğan haklardan faydalanma imkanına sahiptir. Bu yönüyle sinema eseri sahipleri birliği, müşterek eser sahipliğine benzemektedir.

Özgün müzik bestecisi ve senaryo yazarının, sinema eseri sahipliğinin yanı sıra kendi meydana getirdikleri eserlerin de sahibi sayılması, sinema eseri sahipleri birliğini müşterek eser sahipliğine yakınlattırır da yönetmenin konumu bu noktada duraksamaya yol açmaktadır. Zira sinema eserlerinde senaryo, diyalog, dekor, müzik gibi ögeler arasında uyum ve birlik sağlayan yönetmenin sinema eserine katkısı sinema eserini oluşturan diğer unsurlarla iç içe geçmektedir. Bu nedenle senaryo ve özgün müziğin aksine, yönetmenin yaratıcı katkısı sinema eserinden ayrı olarak değerlendirilmeye elverişli değildir⁸⁷. Bu durum, sinema eseri sahipleri birliğini iştirak halinde eser sahipliğine yaklaştırmaktadır⁸⁸.

Görüldüğü üzere sinema eseri üzerindeki birlik, hem müşterek eser sahipliğinin hem de iştirak halinde eser sahipliğinin özelliklerini bünyesinde barındırmakta ancak her ikisine de tam olarak benzememektedir. Bu itibarla, sinema eseri sahipleri birliğini *sui generis* bir birlik olarak değerlendiren görüşe katılmak daha uygun görünmektedir.

C. SİNEMA ESERİ SAHİPLERİ BİRLİĞİNE UYGULANACAK HÜKÜMLER

Yukarıda izah edildiği üzere, sinema eseri sahipleri birliği, *sui generis* bir birliktir. Bu birlikte, tüm eser sahiplerinin sinema eseri meydana getirme hususunda ortak iradesi bulunduğu için, sinema eseri sahiplerinden her biri, sinema eserinin tamamı üzerinde hak sahibi sayılmalıdır⁸⁹. Doktrinde bu belirlemeden hareketle, TMK'nın 629 vd. maddelerinde düzenlenen iştirak halinde mülkiyet hükümlerinin, sinema eseri sahipleri birliğine uygulanabileceği belirtilmiştir⁹⁰. Bu kapsamda her ne kadar FSEK m. 10/2'de iştirak halinde eser sahipliğine adi şirket hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmişse de sinema eserlerinin kendine özgü yapısına uygunluğundan ötürü, adi şirket hükümleri ve iştirak halinde mülkiyet

⁸⁶ Erel, (n 8) 95; Akkayan Yıldırım, (n 13) 19; Genç, (n 12) 269; Kadıgil, (n 12) 127

⁸⁷ Öztan, (n 6) 256; Erel, (n 8) 95; Akkayan Yıldırım, (n 13) 19; Genç, (n 12) 269; Kadıgil, (n 12) 125; Yaşar, (n 83) 182

⁸⁸ Kadıgil, (n 12) 126-127

⁸⁹ Ayiter, (n 8) 101; Erel, (n 8) 73; Akkayan Yıldırım, (n 13) 19

⁹⁰ Akkayan Yıldırım, (n 13) 19, dn.59

hükümleri niteliğine uygun düştüğü ölçüde sinema eseri sahipleri birliğine uygulanabilmelidir⁹¹.

Bu kapsamda, sinema eseri sahipleri arasında aksi yönde bir anlaşma olmaması halinde, sinema eseri üzerindeki hakların birlikte kullanılması gerekmektedir⁹². Örneğin sinema eseri üzerindeki mali hakların yapımcıya devredilebilmesi için tüm eser sahiplerinin birlikte hareket etmesi gerekir⁹³. Eser sahiplerinden birinin hukuki işleme müsaade etmemesi halinde FSEK m. 10/2 hükmü kıyasen uygulanabilmelidir. Gökyayla konuyu telif haklarının devri kapsamında ele almış, eser sahiplerinden birinin mali hakların devrine haklı bir sebep olmaksızın izin vermemesi halinde FSEK m. 9/2 ve m. 10/2 hükümlerinin kıyasen uygulanabileceğini ileri sürmüştür⁹⁴. FSEK m. 9/2'nin mali hakların devri bakımından uygulanma kabiliyeti olsa da kanaatimizce sinema eseri sahipleri birliğine yalnızca FSEK m. 10/2 hükmü kıyasen uygulanabilmelidir. Zira, FSEK m. 9/2'de yalnızca eserin bütününün değiştirilmesi, yayınlanması ve mali hakların kullanılması bakımından mahkemeye başvurma hakkı tanınmıştır. Oysa FSEK m. 10/2'de böyle bir sınırlama yapılmadan tüm işlemler için mahkemeye başvurma imkanı sağlanmıştır. Bu kapsamda örneğin eser sahiplerinden birinin manevi hak niteliği ağır basan⁹⁵ cayma hakkının kullanılmasına izin vermediğini düşünelim⁹⁶. Bu olaya FSEK m. 9/2 hükmü uygulanırsa, diğer eser sahipleri cayma hakkının kullanılması için mahkemeye müracaat edemeyecektir. Zira cayma hakkı, eserin bütününün değiştirilmesi veya yayınlanmasıyla ilgili olmadığı gibi, mali hakların kullanılmasıyla da ilgili değildir. Sonuç olarak, sinema eseri sahiplerinden birinin yapılacak bir işleme izin vermemesi hainde, diğer eser sahipleri FSEK m. 10/2 uyarınca mahkemeye müracaat edebilir. Mahkemenin vereceği karar, haklı bir sebep olmaksızın izin vermeyen kişinin izni yerine geçer⁹⁷.

⁹¹ Akkayan Yıldırım, (n 13) 19; Genç, (n 12) 269-270; Küçükkaya, (n 12) 23-24; Yaşar, (n 83) 187

⁹² Akkayan Yıldırım, (n 13) 19-20; Aydıncık, (n 32) 119; Kadıgil, (n 12) 129

⁹³ "5846 sayılı FSEK. 8. maddesi uyarınca sinema eserlerinde; yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarı eserin birlikte sahibidirler. Mahkemece davacı O. A. 'ın davalılardan P. K. ile birlikte yönetmen sıfatıyla eser sahiplerinden birisi olduğu kabul edildiğine göre aynı Kanununun 10. maddesi uyarınca davacının izni alınmaksızın davalı T. U. Ltd. Şti. 'ne mali haklarının devrine ilişkin sözleşme FSEK 54. maddesi hükmü gereğince geçersiz olup, adı geçen şirket tarafından davalı P. Film Ltd. Şti. 'ne yapılan devirde FSEK 49. maddesine aykırılık oluşturur." (Yar. 11. HD, E. 2011/2099, K. 2013/4469, 07.03.2013, < <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2011-2099-k-2013-4469-t-07-03-2013> >)

⁹⁴ Gökyayla, (n 3) 214

⁹⁵ Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Başak Bak Tezgel, 'Fikri Haklarda Sözleşmeden Cayma (FSEK m. 58)' (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2016)

⁹⁶ İştirak halinde eser sahipliğinde, cayma hakkının kullanılabilmesi için oybirliğinin gerektiği yönünde bkz. Demirel (n 34) 145

⁹⁷ Gökyayla, (n 3) 214

Sinema eserine haksız bir saldırı halinde yine FSEK m. 10/2 hükmü kıyasen uygulama alanı bulacaktır⁹⁸. Sinema eserinin izinsiz işlenmesi ya da çoğaltılması gibi hallerde eser sahiplerinden her biri, tek başına hukuki yollara başvurabilir. Ancak dava sonucunda elde edilen menfaatler sinema eseri sahipleri birliğine ait olacağından, eser sahiplerinden hiçbiri bu menfaatler üzerinde tek başına hak sahibi olamaz.

FSEK m. 10/3'te yer alan “*Bir eserin vücuda getirilmesinde yapılan teknik hizmetler veya teferruata ait yardımlar, iştirake esas teşkil etmez.*” hükmü sinema eserleri bakımından da uygulama alanı bulmaktadır. Buna göre, teknik ekip olarak adlandırılabilirler kameraman, ışıkçı, ses teknisyeni, dekor sorumlusu, kostüm sorumlusu, saç ve makyaj sanatçısı gibi kişiler sinema eseri sahibi olarak nitelendirilemez. Zira bu kişilerin sinema eserine katkısı yaratıcı nitelik arz etmemekte, teknik hizmet ve yardım düzeyinde kalmaktadır.

Sinema eserinin bütünü üzerindeki işlemler için eser sahiplerinin tamamının iştiraki gerekmektedir. Bununla birlikte özgün müzik ve senaryonun sinema eserinden bağımsız olarak tasarrufa konu edilmesi mümkündür⁹⁹. FSEK m. 9 hükmü uyarınca özgün müzik bestecisi ve senaryo yazarının sırasıyla özgün müzik ve senaryo üzerinde hukuki işlemde bulunabilmesi için diğer eser sahiplerinin izni gerekli değildir. Ancak buradaki ölçü sinema eserinin olumsuz etkilenmemesidir¹⁰⁰. Örneğin özgün müziğin CD olarak piyasaya sürülmesi sinema eserinin bütünlüğüne zarar vermeyecek; ancak bu müziğin başka bir sinema eserinde kullanılması sinema eserinin değerinde azalmaya yol açabilecektir¹⁰¹. Bu takdirde FSEK m. 9 değil, m. 10 hükmü uygulanmalıdır¹⁰².

⁹⁸ Gökyayla, (n 3) 215; Kadıgil, (n 12) 129

⁹⁹ Erel, (n 8) 95; Ateş, ‘Sinema’ (n 6) 111

¹⁰⁰ Ateş, ‘Sinema’ (n 6) 111

¹⁰¹ Ateş, ‘Sinema’ (n 6) 111

¹⁰² ibid 111

SONUÇ

Sinema eserleri, diğ er eser türlerinden farklı olarak çok sayıda unsurun bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Bu durum, sinema eserlerinin genellikle birden fazla kişi tarafından meydana getirilmesini gerektirir. Nitekim, FSEK m. 8/3'te yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı, diyalog yazarı ve canlandırma tekniğinin kullanıldığı hallerde animatör sinema eserinin “birlikte” sahibi olarak kabul edilmiştir. Ancak FSEK'te sinema eseri üzerindeki birliğ in hukuki niteliğ i konusunda açıklık bulunmamaktadır. Doktrinde sinema eseri üzerindeki birliğ in, müşterek eser sahipliğ i, iştirak halinde eser sahipliğ i ve *sui generis* eser sahipliğ i niteliğ inde olduğ u yönünde üç görüş bulunmaktadır. Sinema eserlerinde tüm unsurların ve tüm yaratıcı katkıların iç içe geçerek kaynaşmış bir bütün teşkil etmesi iştirak halinde eser sahipliğ ine, özgün müzik ve senaryonun bağımsız olarak değ erlendirilebilmesi müşterek eser sahipliğ ine benzemekte; bu itibarla sinema eseri sahipleri birliğ i *sui generis* nitelik arz etmektedir. Sinema eseri meydana getirme hususunda tüm eser sahiplerinin ortak iradesi bulunduğ u için, sinema eseri sahipleri birliğ ine FSEK m. 10 hükmü uyarınca adi şirket hükümleri, bu hükümlerde boşluk bulunması halinde ise TMK'nın iştirak halinde mülkiyete ilişkin hükümleri uygulanmalıdır. Ancak sinema eserlerinin kendine özgü yapısı gereğ i, bu hükümlerin sinema eseri sahipleri birliğ ine kıyasen uygulanacağı nın kabulü gerekir. Bu kapsamda sinema eseri sahiplerinden her biri, sinema eserinin tamamı üzerinde hak sahibi olacak ve sinema eseri üzerindeki haklar eser sahiplerinin tamamının iştirakiyle kullanılacaktır. Bununla birlikte, FSEK m. 9 uyarınca özgün müzik bestecisi ve senaryo yazarı, meydana getirdikleri özgün müzik ve senaryoyu sinema eserinin bütünü nü olumsuz etkilememek kaydıyla diğ er eser sahiplerinin iştiraki olmadan değ erlendirebilecektir.

KAYNAKÇA

- Akkayan Yıldırım A, '4630 Sayılı Kanun Değişikliği ve Gelişmeler Işığında Sinema Eseri ve Sinema Eser Sahipliği' (2001) Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı
- Arslanlı H, Fikri Hukuk Dersleri II, Fikir ve Sanat Eserleri (Sulhi Garan Matbaası 1954)
- Atasoy E, Birlikte Eser Sahipliği Kavramı, Türlerinin Birbirleri İle Olan Benzerlikleri ve Farklılıkları (2013) 0(2) FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 29-56 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73020>>
- Ateş M, Fikri Hukukta Eser Sahipliği, (2. baskı, Adalet Yayınevi 2012)
- Ateş M, 'Fikir ve Sanat Hukukunda Sinema Eseri ve Eser Sahipliği', Tekin Memiş (edt), Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı, (On İki Levha Yayıncılık 2009)
- Ateş M, Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması (Seçkin Yayıncılık 2003)
- Ateş M, Fikri Hukukta Eser (3. baskı, Turhan Kitabevi 2007)
- Aydıncık Ş, Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri (Arıkan Yayınları 2006)
- Ayiter N, Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri (2. baskı, Sevinç Matbaası 1981)
- Bak Tezgel B, 'Fikri Haklarda Sözleşmeden Cayma (FSEK m. 58)' (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2016)
- Baygın C, 'Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi ve Eser Üzerindeki Mali Hakları Kullanmaya Kanunen Yetkili Sayılan Kişiler' (2002) Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, Cilt I, 145-174
- Belgesay MR, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi (M. Sıralar Matbaası 1956)
- Beste Bulut, Sinema Eserlerinde Hak Sahipliği (Seçkin Yayıncılık 2020)
- Beşiroğlu A, Düşünce Ürünleri Üzerindeki Haklar, (Beta Yayıncılık 2004)
- Bozbel S, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku (On İki Levha Yayıncılık 2012)
- Bozgeyik H, 'Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet' (2009) 25(3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 170-222 <<https://jurix.com.tr/article/6638>>
- Demirel C, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 10. Maddesi Bağlamında Birden Fazla Eser Sahibi Tarafından Meydana Getirilen Eserler ve Eser Sahipleri Birliği (Savaş Yayınevi 2017)
- Derdiman F, 'Birlikte Eser Sahipliklerinde Sona Erme ve Birlikten Ayrılma' (2023) 81(1) İstanbul Hukuk Mecmuası, 1-31 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3033344>>
- Erdil E, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kısa Şerhi (On İki Levha Yayıncılık 2021)
- Erel Ş, Türk Fikir ve Sanat Hukuku (3. baskı, Yetkin Yayınları 2009)

- Genç A, 'Sinema ve Müzik Eserleri Açısından 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile 3257 Sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu'nun Karşılaştırılması' (2003) Ünal Tekinalp'e Armağan, Cilt II, 249-288
- Gökyayla E, Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi (2. baskı, Yetkin Yayınları 2001)
- Günaydın Ö, 'Sinema Eserlerinde Karakterler ve Korunması' (2017) 12 (128) Terazı Hukuk Dergisi, 98-100 <<https://www.jurix.com.tr/article/7589>>
- Güneş İ, Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku (4. baskı, Seçkin Yayıncılık 2022)
- Kadıgil SS, 'Sinema Eserleri ve Sinema Eserlerinde Hak Sahipleri', (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010)
- Kılıçoğlu A 'Fikri Haklara İlişkin Bazı Sorunlar ve Yasa Tasarısının Eleştirisi' (1994) S. 3 TBB Dergisi, 325-345 <<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1994-19943-946>>
- Kılıçoğlu A, Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar (7. baskı, Turhan Kitabevi 2021)
- Kınacıoğlu N 'Sinema Eserleri ve Bunlarda Eser Sahipliği' (1998) Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, 209-219
- Küçükkaya HG, Sinema Eseri Üzerindeki Mali Haklar, (İktisadi Araştırmalar Vakfı İktisadi İşletmesi 2015)
- Öztan F, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku (Turhan Kitabevi 2008)
- Öztrak İ, Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları 1971)
- Sarıhan BB, 'Sinema Eserleri' (2022) 5 (1), NEÜHFD 92-121 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2222845>>
- Suluk C, Karasu R ve Nal T, Fikri Mülkiyet Hukuku (6. baskı, Seçkin Yayıncılık 2022)
- Sür P, 'Sinema Eserleri ve Sinema Eser Sahipliğinden Doğan Haklar' (Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, 2012)
- Şahin B, Türk Hukukunda Sinema Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmeleri (Yetkin Yayınları 2018)
- Tekinalp Ü, Fikri Mülkiyet Hukuku (5. baskı, Vedat Kitapçılık 2012)
- Tosun Y, Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları (On İki Levha Yayıncılık 2009)
- Yarsuvat D, Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları (Güney Matbaacılık 1984)
- Yaşasın A, 'Sinema Eserleri ve Sinema Eserleri Üzerindeki Hak Sahipleri' (2016) 12 (47) FSHD, 887-928
- Yavuz L, Alica T ve Merdivan F, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu (Yetkin 2013)
- Yavuz L, 'Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Sinema Eseri Ve Eser Sahipliği' (2013) 8 (78) Terazı Hukuk Dergisi, 14-20